

Аналіз єврейської періодики як історичного джерела здійснила і молодша наукова співробітниця відділу пресознавства НБУВ **С. Ю. Мельник**. Вона розповіла про конотопську газету єврейської громади «Лэбн=Жизнь», яка зберігається у відділі газетних фондів НБУВ, розкрила тематику її публікацій, а також видавничо-авторську історію часопису.

Про збірку друкованої юдаїки спеціалізованої наукової бібліотеки Лейбніц-Інституту історії та культури Східної Європи у Лейпцигу, а також її кількісні, хронологічні, географічні, мовні, тематичні характеристики й особливості стосовно українського досвіду йшлося у виступі очільниці Науково-дослідного центру орієнталістики імені Омеляна Прицака НаУКМА, кандидатки історичних наук **Т. М. Сидорчук**, яка нині перебуває на стажуванні у Лейбніц-Інституті.

У своїй доповіді старший науковий співробітник відділу фонду юдаїки ІР НБУВ **В. В. Черноіваненко** проаналізував досвід створення і публікації в Україні бібліографічного покажчика з юдаїки на прикладі видання «Юдаїка в науковій бібліотеці ОНУ імені І. І. Мечникова» (Одеса: Фенікс, 2018), розглянув його структуру, науковий апарат, а також висловив деякі критичні зауваження, які могли б покращити цей покажчик у майбутньому.

Повідомлення про унікальні музичні записи Мойсея Береговського наприкінці семінару зроби́в заступник директора Інституту проблем реєстрації інформації НАН України, доктор технічних наук **А. А. Крючин**. Повну доповідь колег із ІППІ «Аналіз використання музичних записів з колекції Мойсея Береговського» було представлено на секції «Музична культура і музичні фонди бібліотек та архівів в умовах сьогодення: до 100-річчя журналу "Музика"». Вона також надрукована у збірнику матеріалів конференції (*Бібліотека. Наука. Комунікація. Актуальні питання збереження та інноваційного розвитку наукових бібліотек* : матеріали Міжнародної наукової конференції (Київ, 3–5 жовтня 2023 р.) / відп. ред. О. М. Василенко ; відп. секр. М. В. Іванова. Київ: НБУВ, 2023. С. 784–788).

Учасники семінару активно сприймали кожен виголошену доповідь, ставлячи запитання, коментуючи, дискутуючи. Тож семінар видався досить плідним і корисним для подальшої роботи. Із вдячністю та шаною ми згадуємо колег-науковців, дослідників, які не змогли долучитися до роботи семінару, бо зараз перебувають у війську, боронять Україну та її історико-культурну спадщину.

Віталій Черноіваненко,
старший науковий співробітник
відділу фонду юдаїки Інституту рукопису
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
кандидат історичних наук

Тетяна Батанова,
наукова співробітниця
відділу фонду юдаїки Інституту рукопису
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Гарет Джонс: постать журналіста у дослідженні історії Голодомору в Україні

3 жовтня 2023 р. відділ міжнародної інформації та зарубіжних зв'язків Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у рамках Міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація. Актуальні питання збереження та інноваційного розвитку наукових бібліотек» провів засідання круглого столу, присвячене постаті видатного валлійського журналіста, викривача Голодомору в Україні на шпальтах Західної преси – Гарета Джонса. Співорганізатором події виступив Навчально-науковий інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Спочатку учасники круглого столу взяли участь в урочистому відкритті меморіальної дошки на честь Гарета Джонса, встановленої на 3-му поверсі в корпусі Національної бібліотеки України

імені В. І. Вернадського по вул. Володимирській, 62, перед читальними залами відділів зарубіжної україніки та образотворчих мистецтв. Місце для меморіальної дошки було обрано з огляду на фундаментальність та історичність будівлі, а також активність читачів, науковців, дослідників, які постійно звертаються до теми Голодомору та зарубіжної україніки.

Наступним заходом стало нагородження відзнакою «Медаль Гарета Джонса. Правда і Честь» почесних лауреатів 2023 р. за вагомий внесок у дослідження Голодомору в Україні. Нагородження проводив директор Навчально-наукового інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка **В. В. Різун**. Відкриваючи церемонію, він наголосив, що Гарет Джонс став уособленням репортерської відваги, суспільно відповідальної журналістики, чесності, яскравим прикладом професіоналізму для всіх майбутніх поколінь. Медалі й посвідчення отримали: Олександр Іванович Панченко – журналіст і дослідник, науковець, автор журналістських публікацій про Голодомор і політичні репресії проти українців, приват-доцент Українського Вільного Університету (Мюнхен, ФРН); Михайло Олексійович Сидоржевський – голова Національної спілки письменників України, журналіст і літератор, головний редактор «Української літературної газети», автор публікацій про трагедію голодоморів на Житомирщині, зокрема книги «Солотвин: з глибини минулого до наших днів» (2023); Віктор Андрійович Ющенко – третій Президент України, ініціатор вшанування пам'яті жертв Голодоморів в Україні на державному рівні, автор книги «Недержавні таємниці» та інших публікацій, де висвітлено тему Голодомору-геноциду; Левко Григорович Лук'яненко (посмертно) – правозахисник, публіцист, почесний голова Національної асоціації дослідників Голодомору-геноциду в Україні (1994–2000), автор публікацій про голодомори в Україні, Герой України (медаль була передана вдов, Надії Іванівні Лук'яненко).

Ще однією важливою подією стала презентація англійської книги «Enemy Archives. Soviet Counterinsurgency Operations and the Ukrainian Nationalist Movement – Selections from the Secret Police Archives, 2023 (Ворожі архіви. Радянські протиповстанські операції та Український націоналістичний рух, 2023) В. М. В'ятровича, народного депутата України IX скликання, науковця, історика і Любомира Луцюка, професора кафедри політичних наук Королівського військового коледжу Канади, доктора філософії. Як зазначив у своєму виступі **В. М. В'ятрович**, книга органічно пов'язана з темою заходу і завдяки особі Любомира Луцюка, який давно і плідно досліджує постать Гарета Джонса, трагедію Голодомору в Україні, і завдяки тому, що саме англійською мовою відкривається для західного читача багато документів, які проливають світло на діяльність радянського режиму проти українського націоналістичного руху. Опублікована праця забезпечує рівень обізнаності, який надає змогу зупинити російські інсинуації й інформаційні спецоперації, спрямовані на дискредитацію всього українського.

Власне засідання круглого столу розпочалося з вітального слова Генеральної директорки Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, член-кореспондентки НАН України, докторки історичних наук, професорки **Л. А. Дубровіної**. Очільниця Бібліотеки наголосила на значущості статті Гарета Джонса у розкритті Голодомору в Україні, важливості факту удостоєння Бібліотеки меморіальної дошки та електронного архіву Гарета Джонса, який передано відділу зарубіжної україніки НБУВ. Завідувачка відділу зарубіжної україніки НБУВ, кандидатка історичних наук **О. І. Дзира** висловила слова вдячності за отримання цінного дару, поповнення фонду підрозділу електронними ресурсами, відзначила їх важливість для фондів Бібліотеки.

Присутнім було продемонстровано онлайн-інтерв'ю **Любомира Луцюка**, яке він дав молодшому науковому співробітнику відділу міжнародної інформації та зарубіжних зв'язків НБУВ **О. В. Москальцю**. У своєму інтерв'ю вчений зазначив, що нині світ знає про Україну так, як ніколи раніше. І тепер, у рік 90-річчя Голодомору, який знищив мільйони українців, ми вшановуємо не лише тих, хто говорив про Голодомор як Гарет Джонс, Малкольм Маггерідж, Джеймс Мейс, а й розповідаємо світу про те, що пережили українці, ми знову поєднуємо діаспору і Батьківщину.

Дослідниця історичного факультету Вільнюського університету (Литва), кандидатка історичних наук, доцентка **Т. Г. Боряк** в онлайн-презентації «Документування голоду Гаретом Джонсом: нотатки про чекістський нагляд» доповіла про інформаційну війну СРСР проти голоду в Україні, про тотальну заборону на в'їзд до України, маніпуляції та дезінформації щодо голодування українців, «супровід» чекістами подорожей Г. Джонса і М. Маггеріджа, а також навела джерельну базу «архівовиду» та політики «мовчання», стосовно подій 1932–1933 рр.

Головний науковий співробітник відділу історії України другої половини ХХ ст. Інституту історії України НАН України, доктор історичних наук, професор **В. І. Марочко** виступив з доповіддю «Гарет Джонс: подорож у пекло Голодомору», в якій розкрив шляхи дослідження Голодомору, поділився особистим дослідницьким досвідом вивчення цих страшних подій; наголосив на вагомості журналістської діяльності, внеску Гарета Джонса у висвітлення Голодомору в Україні.

Етнологиня, дослідниця Голодомору-геноциду 1932–1933 рр., голова Національної асоціації дослідників Голодомору-геноциду українців, докторка історичних наук **О. О. Стасюк** у своєму виступі розкрила тему «Гарет Джонс: життя заради правди», а також презентувала книгу «Диктатори ХХ–ХХІ століть: тоталітарні режими та наслідки для суспільства», в якій йдеться про злочини проти людства, зокрема злочин Голодомору.

Наукові співробітниці Навчально-наукового інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, професорка кафедри видавничої справи та редагування, співініціаторка проєктів, присвячених Голодомору, співвидавчиня книг «Журналіст Гарет Джонс» і «Ціна правди. Гарет Джонс», докторка наук із соціальних комунікацій **М. І. Женченко** і доцентка кафедри видавничої справи та редагування, ініціаторка і керівниця видавничого проєкту «Журналіст Гарет Джонс», кандидатка філологічних наук **Я. В. Прихода** під час презентації проєкту «Гарет Джонс у контексті журналістської освіти: досвід Навчально-наукового інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка» розповіли про долучення студентів до теми «Журналіст Гарет Джонс», ознайомили присутніх з висновками своїх досліджень.

До участі у круглому столі доєдналися й інші науковці, дослідники постаті Гарета Джонса. Тези усіх доповідей представлено на порталі НБУВ (<http://conference.nbuv.gov.ua/site/reports/id/29/section/169>) та у збірнику матеріалів Конференції (Розділ 11. Гарет Джонс: постать журналіста у дослідженні історії голодомору в Україні. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Актуальні питання збереження та інноваційного розвитку наукових бібліотек*: матеріали Міжнародної наукової конференції (Київ, 3–5 жовтня 2023 р.) / відп. ред. О. М. Василенко ; відп. секр. М. В. Іванова. Київ: НБУВ, 2023. С. 898–921. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004726>).

Серед опублікованих тез варто виокремити такі: «Речники правди про Голодомор у світі: Р. Клайман, Г. Джонс, М. Маггерідж» старшого наукового співробітника відділу усної історії Голодомору Національного музею Голодомору-геноциду, кандидата історичних наук **Р. Л. Молдавського** у співавторстві зі старшою науковою співробітницею відділу дослідження Голодомору та штучних масових голодів Національного музею Голодомору-геноциду, кандидаткою історичних наук, доценткою **І. М. Шугальновою**; «Переосмислюючи доробок Гарета Джонса» молодшого наукового співробітника відділу міжнародної інформації та зарубіжних зв'язків НБУВ **О. В. Москальця**; «Гарет Джонс: історична постать валлійського журналіста у розкритті Голодомору в Україні» старшої наукової співробітниці відділу міжнародної інформації та зарубіжних зв'язків НБУВ, кандидатки історичних наук **Л. М. Дем'янюк**; «Посилення контролю над матеріалами районної преси під час Голодомору 1932–1933 рр.» заступниці завідувача відділу досліджень Голодомору і штучних масових голодів Національного музею Голодомору-геноциду, кандидатки історичних наук **К. Ю. Лук'янець**; «Преса Галичини 1932–1933 рр. як джерело дослідження проблеми голоду в Радянській Україні» доцентки кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян Харківського національного економічного університету ім. Семена Кузнеця, кандидатки історичних наук **Н. О. Свиarenко**; «Гарет Джонс: приклад боротьби преси проти геноциду» старшого наукового співробітника відділу міжнародної інформації та зарубіжних зв'язків НБУВ, кандидата історичних наук **В. М. Тимченка**; «Публікації про Гарета Джонса на шпальтах європейської преси» головної бібліотекарки відділу міжнародної інформації та зарубіжних зв'язків НБУВ **Л. О. Філімончук**; «Внесок Гарета Джонса у публічну дипломатію та інформаційний простір сьогодення» студента освітньої програми «Міжнародний бізнес» Навчально-наукового інституту міжнародних відносин, Київського національного університету імені Тараса Шевченка **В. В. Дем'янюка**.

Усі учасники круглого столу у своїх виступах наголошували на важливості висвітлення подій Голодомору та значенні збереження історичної правди. Було рекомендовано продовжувати активізацію зусиль щодо вивчення, оприлюднення та збереження пам'яті трагедії Голодомору в Україні. Співмодератор круглого столу, журналіст, ініціатор медійних заходів та радіопередач про Голодомори в Україні, президент Національної радіокомпанії України (1999–2010 рр.) **В. І. Набруско** відзначив

роль та цінність бібліотеки у збереженні накопичених людством знань, важливість інформаційних ресурсів для дослідження минулого та розбудови майбутнього. **Л. А. Дубровіна** у заключному слові підкреслила, що бібліотека акумулює знання, історію й духовність, вона виконує ключову роль у збереженні історії, культурної спадщини і духовності. Сучасна бібліотека – це не лише рукописи, книги, журнали, але й електронні ресурси. Саме останні стають важливим порталом для обміну знаннями, сприяють взаємодії із світом. Тому для сучасності та майбутнього вкрай важливо мати електронні примірники фондів.

Людмила Дем'янок,
старша наукова співробітниця
відділу міжнародної інформації та зарубіжних зв'язків
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
кандидатка історичних наук,

Галина Безпала,
молодша наукова співробітниця
відділу міжнародної інформації та зарубіжних зв'язків
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Роль інституту президентства у кризові часи: український та зарубіжний досвід

3 жовтня 2023 р. в рамках Міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація. Актуальні питання збереження та інноваційного розвитку наукових бібліотек» з ініціативи Фонду Президентів України проходив круглий стіл: «Роль інституту президентства у кризові часи: український та зарубіжний досвід». Під час роботи круглого столу було виголошено 14 доповідей, тематика яких охоплювала актуальні проблеми інституту президентства в Україні на сучасному етапі, віддзеркалення його діяльності в стратегічних комунікаціях та подолання викликів, зумовлених збройною агресією Росії проти України, а також висвітлення зарубіжних практик діяльності інституту президентства у кризових ситуаціях.

Директор Фонду президентів України НБУВ, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник **В. М. Удовик** у своїй доповіді висвітлив питання формування та збереження архівних документів, матеріалів, що відображають багатогранну діяльність та життєвий шлях Першого Президента України **Л. М. Кравчука** і які зберігаються в архівних, бібліотечних установах України та країн світу.

У доповіді старшої наукової співробітниці інформаційно-аналітичного відділу Фонду Президентів України, кандидатки філософських наук, **М. Б. Кушнарвої** йшлося про діяльність першої леді України **Олени Зеленської** під час російсько-української війни. Дослідниця охарактеризувала основні напрями її роботи, порівняла діяльність дружини Президента до російського вторгнення в Україну і після, зацентрувала увагу на актуальних питаннях культурної дипломатії.

Старша наукова співробітниця інформаційно-аналітичного відділу Фонду Президентів України, кандидатка філологічних наук **Л. Г. Дем'яненко** розкрила роль інституту президентства в діяльності та розвитку бібліотек. Було обгрунтовано висновок: для того, щоб відповідати сучасним викликам, бібліотеки мають здійснити квантовий стрибок, разом з політиками взяти на себе лідерство у вирішенні проблем громадян, громад, держави; турбуючись про наступні покоління, відігравати більш активну роль – модераторів, просторів для розвитку та навчання протягом життя, лабораторій місцевих ініціатив, інформаційних та соціальних центрів.

Доповідь наукового співробітника відділу формування інформаційних ресурсів Фонду Президентів України **А. Г. Федорчука** була присвячена висвітленню перебігу російсько-української війни у зарубіжних інформаційних ресурсах. Зокрема, доповідач дослідив реакцію президентів країн світу на гострі питання, пов'язані з російською збройною агресією.

Активну участь у роботі круглого столу взяли фахівці відділу формування інформаційних ресурсів Фонду Президентів України: **Я. А. Дейнека** (здійснив контент-аналітичне дослідження украї-